

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Ympäristöluvut
PL 293
90101 OULU
kirjaamo.pohjois@avi.fi

MIELIPIDE

12.3.2020

Dnro 107 /2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen mielipide ympäristölupahakemukseen, dnro
PSAVI/10712/2019

KONEELLINEN KULLANKAIVU, LATO-OJA, INARI

Pohjois-Suomen AVI on lähettänyt Paliskuntain yhdistykselle tiedoksi ympäristölupahakemuksen koneellista kullankaivuuta koskien. Hakemukseen voivat muut kuin asianosaiset esittää mielipiteensä.

Sorro Kari ja Järveläinen Juhani hakevat ympäristölupaa koneellisen kullankaivuun harjoittamiseen 3,8 hehtaarin laajuisella Teirai2 -nimisellä kullanhuuhdonta-alueella. Alue sijaitsee Metsähallituksen hallinnoimilla valtionmailla Tolosjokeen laskevan Lato-ojan varrella, Inarin kunnassa. Kaivussa käytetään minikaivinkonetta ja konelapiota. Kullan erotteluun käytetään rumpuseulaa ja huuhdontaränniä. Maata kaivetaan enintään 700 m³ kaudessa.

Alue sijaitsee Ivalon paliskunnan alueella. Paliskunta sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja saamelaiden kotiseutualueelle, missä poronhoidon merkitys elinkeinona ja osana kulttuuria on suuri.

Poronhoidon huomioon ottaminen

Poronhoitolaki (PHL) tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoidon kannattavuuden edellytys on vapaa laidunnusoikeus. Se on lainsäädännössä tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi ja tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeuksin, jotka on lueteltu laissa (eivät koske kullankaivua). Poronhoitoa saa harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- ja hallintaoikeudesta riippumatta (PHL 3§).

Alue kuuluu Ivalon paliskuntaan, erityiselle poronhoitoalueelle. Alueella tapahtuvalla toiminnalla ei saa aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2.2.§). Suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa (PHL 53 §). Porojen menestymisen kannalta on tärkeää, että niitä ei tarpeettomasti häiritä. Siksi poronhoitolaissa (42 §) säädetään, että porojen pelottelu on kielletty ja että pelottelemisesta poronhoitajalle ja paliskunnalle aiheutunut vahinko ja haitta on korvattava.

Poronhoidolle aiheutuvat vaikutukset

Vaikutukset alueen poronhoidolle ovat tapauskohtaisia ja riippuvat hankkeen sijainnista paliskunnassa sekä paliskunnan poronhoitotavoista. Vaikutukset tulee siitä syystä aina selvittää tapauskohtaisesti.

Vaikutuksista poronhoidolle on kerrottu mm. Paliskuntain yhdistyksen poroYVA-oppaassa (paliskunnat.fi/poroyva). Oppaassa ei käsitellä kullankaivua, mutta sen liitteessä 3 on ohjeita poronhoidon huomioon ottamisesta malminetsinnässä. Yleisellä tasolla kullankaivun aiheuttamia vaikutuksia voivat olla:

- 1) Laidunten menetys ja pirstoutuminen suoraan toiminnan alle sekä epäsuorasti, mikäli porot välttävät alueita häiriön vuoksi. Lukuisissa pohjoismaisissa tutkimuksissa on osoitettu muun maankäytön aiheuttamia häiriövaikutuksia poroille. Etenkin kevättalvella, kun vaatimet ovat viimeisillään kantavana, niitä ei saisi häiritä, sillä pahimmassa tapauksessa voi seurauksena olla vasan luominen. Myös vasoma-aika (toukokuu-kesäkuun alku) on herkkää ja silloin porot yleensä välttävät ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä. Laitumen menetyksen arvoa tai vaikutusta ei voi mitata pelkällä prosentilla paliskunnan pinta-alasta, vaan siinä tulee ottaa huomioon toiminnan sijainti suhteessa laidunalueeseen tai sen merkitykseen paliskunnalle. Jokin alue paliskunnassa voi olla arvokkaampi kuin toinen; esimerkiksi, jos paliskunnassa tai ko. tokkakunnan alueella on vähän tiettyä laiduntyyppiä tai toiminnallista aluetta (rykimä, vasoma jne.) tai jos alue sijaitsee vaikkapa tärkeän erotusaidan kuljetusreitillä tai tärkeässä joen ylityskohdassa jne.
- 2) Vaikutukset poronhoitotöihin: porojen kuljettaminen erotukseen tai vasanmerkintään on herkkää häiriölle ja liike tai melu token edessä saa sen helposti hajoamaan. Kuljetusreitit ovat yleensä vakiintuneita ja sijaitsevat siellä, missä porot kulkevat luontaisestikin helposti. Kuljetusreitit voivat olla useita satoja metrejä, jopa puolen kilometrin levyisiä alueesta riippuen. Vasanmerkintä ajoittuu yleensä kesäkuun lopulta heinäkuun puoliväliin ja erotukset syyskuun lopusta eteenpäin.
- 3) Vaikutuksia poronhoidon rakenteisiin voi olla joko suoraan (rakenteet toiminnan alle tai niihin tulee tehdä muutoksia, esim. veräjiä, kulkemisen vuoksi) tai epäsuorasti (porojen kuljettaminen aitaan ei onnistu häiriön vuoksi). Paliskunnat ovat kertoneet veräjistä, joita on tehty aitoihin kullankaivualueella ilman paliskunnan lupaa. Vääränlaiset veräjät heikentävät aidan rakennetta ja porot kulkevat väärälle puolelle aita, mikäli niitä ei pidetä kiinni. Tästä aiheutuu ylimääräistä työtä ja hakukustannuksia.
- 4) Onnettomuudet: esim. jyrkkäreunaisilla kaivannoilla, porojen loukkaantuminen jätteisiin (esim. metalli tai lasi) ja lippusiimojen, rautalankojen tms. tarttuminen sarviin, mikä voi johtaa porojen hirttymiseen. Porot, etenkin hirvasporot, jotka ovat vähemmän herkkiä häiriölle, voivat haakeutua kullankaivualueille keskikesällä räkkäsuojaan avonaisten sorapintojen houkuttamana. Myös poronhoitajille voi tapahtua onnettomuuksia kaivannoilla, esim. kuljettaessa maastoajoneuvolla lumipeitteisenä aikana. Siksi niiden peittäminen ja loiventaminen on tärkeää. Jos tämä ei ole mahdollista, niin ne tulee merkitä näkyvästi heijastavilla aurausviitoilla tai muoviverkolla lippusiimojen tms. sijaan.
- 5) Muutokset ympäristön tilassa; esim. juomaveden pilaantuminen/heikentyminen.

Vaikutusten selvittämiseksi ja lieventämiseksi toimijan tulee olla yhteydessä Ivalon paliskuntaan. Esimerkiksi kulkureiteistä, kuoppien merkitsemisestä, kaivualueella tai kulkureitillä sijaitsevista poroaitarakenteista, toiminnan aiheuttaman häiriön vähentämisestä poronhoidolle kriittisinä aikoina ja yhteydenpidon muodoista tulee sopia. Mikäli näin ei tapahdu, tulee niistä antaa määräykset ympäristöluvas- sa. Paliskunnalle aiheutuvat vahingot ja haitat tulee korvata. Tämä tulee sisällyttää lupaehtoihin. Haitallisia vaikutuksia tulee estää lupaharkinnassa. Harkinnassa tulee myös ottaa huomioon kokonaisuutena kullankaivuutoiminnan kumulatiiviset vaikutukset paliskunnan alueella ja alueen tokkakunnalle. Ympäristön perusteellinen ennallistaminen toiminnan jälkeen tulee niin ikään sisällyttää lupaehtoihin. Ehtojen toteutumista tulee valvoa.

Ivalon paliskunnan ja sen osakkaiden kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä toiminnan ympäristöluvasta päätettäessä sekä muussa toimintaan liittyvässä päätöksenteossa.

Ivalon paliskunnan kanssa tulee neuvotella ennen ympäristöluvan myöntämistä toiminnalle, mikäli paliskunta katsoo sen tarpeelliseksi (PHL 53 §).

Mikäli ympäristölupa myönnetään, tulee toiminnasta sen aikana ja myöhemmin ilmenevät vahingot ja haitat korvata paliskunnalle täysimääräisesti.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao